

Arkiivaáššennr. 23/589

<u>Ášši</u>	<u>Gos</u>	<u>Goas</u>
007/24	Sámediggeráđdi – dievasčoahkkináššit	23.01.2024-25.01.2024
011/24	Sámedikki dievasčoahkkin	05.03.2024-08.03.2024
002/24	Plána ja finánsalávdegoddi	20.02.2024-23.02.2024

Duohtavuolta ja soabadeapmi - Pilára 5: Njuolggadusaid implementeren

Áššeovddideapmi

Árvvoštallan

Sámediggeráđi mearrádusárvalus

Sámedikki bajimuš mearkkašumit

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte váilevaš doibmiidjan iešalddis dagaha hástalusá gustovaš politihka váikkuhussii. Jus mearriduvvon politihka ii čuovvovuo, de lea dat govttohis liigehástalus sidjiide geaidda dat guoská.

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte dehálaš eaktu jos galgá sáhttit nannet njuolggadusaid implementerema, lea riektá ja buorre máhttu almmolaš hálddašeamis ja buot dásiid válddi geavaheamis. Seammás oaivvilda Sámediggi ahte berre leat rabasvuolta dasa ahte implementerenráiggiide sáhttet maiddá leat eará sivat go váilevaš máhttu, ja čujuha kommišuvnna kártemii mas daddjo ahte dáruiduhttima doaimmaminstarat,

miellaguottut ja struktuvrrat leat jotkojuvvon.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmabidjoevttohusaid. Sámediggi oaidná dattetge dárbblašlažžan evttohit eanet doaibmabijuid, eaige das leat fárus visot. Sámediggi evttoha doaibmabijuid mat gusket eiseválddiid ovddasvástádussii nannet daid rámmaid mat galget fuolahit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid.

Kommišuvnna doaibmabidjoevttohus 5. oassái: Njuolggadusaid ollašuttin

Doaibma 5.1

Oassin Stuoradikki hálddašeami bearráigeahččamis berre álggahuvvot čielggadeapmi das ahte leat go minoritehtapolitihkalaš suorgis váilevaš implementeremat mearrádusain.

Sámediggi doarju kommišuvnna oainnu ahte mearriduvvon politihka váilevaš čadaheapmi lea stuorra hástalus. Sámediggi guorrasa kommišuvnna ávžžuhussii ahte Stuorradiggi, oassin hálddašeami bearráigeahččamis, guorahallagoahtá váilevaš doibmiibidjama njuolggadusmearrádusain.

Sámediggi deattuha ahte dákkár geahčadeamis berre maiddá guorahallat sivaidda dasa go eiseválddit eai leat implementeren lágaid, láchkaduođaštuvvon vuoigatvuodaid, mearrádusaid ja doaibmabijuid mat leat oaivvilduvvon fuolahit sámi álbmoga. Geahčadeamis ferte čielggadit makkár struktuvrralaš rievdadusat dárbbášuvvojit vai njuolggadusmearrádusat galget implementerejuvvot ja hehttet váilevaš implementerema boahhteáiggis. Geahčadeamis fertejit maid leat mielde mearrádusat gos fylkkain ja suohkaniin lea ovddasvástádus implementeremii.

Doaibma 5.2

Kommišuvnna ávžžuha eiseválddiid nannet oahpahusa sámiid, kvenaid ja vuovdesuopmelaččaid birra ja sin vuoigatvuodaid birra almmolaš bargiide.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmabidjoevttohusa. Doaibmabidju lea deaŋalaš dasa ahte sámiin, kvenain ja vuovdesuopmelaččain galgá leat ovttaadássášašvuoha go leat oktavuodas almmolaš hálddašeamis. Dát guoská buot váldedásiide.

Doaibma 5.3

Kommišuvnna ávžžuha universitehta- ja allaskuvlasuorggi fállat eanet studeanttaide oahpahusa álgoálbmogiid ja nátionála minoritehtaid birra.

Sámediggi doarju dán ja oaidná ahte dát lea lunddolaš čuovvumuš das go almmolaš hálddašeamis váilu dárbbášlaš máhttu nugo kommišuvnna čujuha. Sámediggi deattuha ahte máhttu vuoigatvuodaid birra ferte leat oassin oahpahasas.

Sámedikki doaibmabidjoevttohus čuovvovačča vuolde. 5. oassi: Njuolggadusaid implementeren

Doaibma 5.4

ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštus (UNDRIP) implementerejuvvon norgga láchkii

Sámediggi nanne ahte ON álgoálbmotjulggaštus UNDRIP lea politihkalaččat čadni julggaštus mii buori muddui dovddaha álbmotrievttálaš boaresvirot vuoigatvuodaid. Dát mielddisbuktá maiddá rievttálaš geatnegasvuodaid, maid ollu eará riikkaat nugo Kanada ja Aotearoa/Ođđa Selánda váldet mielde lágaid. Sámediggi bivdá ON álgoálbmotvuoigatvuodajulggaštusa ja dan prinsihpaid implementeret Norgga láchkii.

Doaibma 5.5

Stuorradiggi álggaha proseassa čadahit čielggadeami Stuorradikki geatnegasvuodas konsulteret sámi beroštumiiguin.

Sámediggi bidjá vuodđun ahte Stuorradikkis lea konsultašuvdnageatnegasvuhta ja vuordá farggamusat viidáset konsultašuvdnaproseassa stuorradikki presideantagottiin movt dan galgá áimmahuššat.

Sámediggi čujuha ahte Stuorradiggemeannudeamis Prop 86 L 2020-2021 Rievdadusaid birra sámelágas je. (konsultašuvnnat) ovddidii suohkan- ja hálddašanlávdegoddi mearkkašumi Stuorradikki geatnegasvuoda birra konsulteret Innst 620 L (2020-2021), kapihtal 3.2.

Sámediggeráđđi – dievasčoahkkináššit - 007/24

SRD - mearrádus:

Sámediggeráđi mearrádusárvalus

Sámedikki bajimuš mearkkašumit

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte váilevaš doibmiidjan iešalddis dagaha hástalusá gustovaš politihka váikkuhussii. Jus mearriduvvon politihka ii čuoovolvu, de lea dat govttoris liigehástalus sidjiide geaidda dat guoská.

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte dehálaš eaktu jos galgá sáhttit nannet njuolggadusaid implementerema, lea riektá ja buorre máhttu almmolaš hálddašeamis ja buot dásiid válddi geavaheamis. Seammás oaivvilda Sámediggi ahte berre leat rabasvuhta dasa ahte implementerenráiggiide sáhttet maiddá leat eará sivat go váilevaš máhttu, ja čujuha kommišuvnna kártemii mas daddjo ahte dáruiduhttima doaibmaminstarat, miellaguottut ja struktuvrrat leat jotkojuvvon.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmabidjoevttohusaid. Sámediggi oaidná dattetge dárbbaslažžan evttohit eanet doaibmabijuid, eaige das leat fárus visot. Sámediggi evttoha doaibmabijuid mat gusket eiseválddiid ovddasvástádussii nannet daid rámmaid mat galget fuolahit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid.

Kommišuvnna doaibmabidjoevttohus 5. oassái: Njuolggadusaid ollašuhttin

Doaibma 5.1

Oassin Stuorradikki hálddašeami bearráigeahččamis berre álggahuvvot čielggadeapmi das ahte leat go minoritehtapolitihkalaš suorggis váilevaš implementeremat mearrádusain.

Sámediggi doarju kommišuvnna oainnu ahte mearriduvvon politihka váilevaš čadaheapmi lea stuorra hástalus. Sámediggi guorrasa kommišuvnna ávžžuhussii ahte Stuorradiggi, oassin hálddašeami bearráigeahččamis, guorahallagoahdá váilevaš doibmiidjama njuolggadusmearrádusain.

Sámediggi deattuha ahte dákkár geahčadeamis berre maiddá guorahallat sivaidda dasa go eiseválddit eai leat implementeren lágaid, láhkaduodaštuvvon vuoigatvuodaid, mearrádusaid ja doaibmabijuid mat leat oaivvilduvvon fuolahit sámi álbmoga. Geahčadeamis ferte čielggadit makkár struktuvrralaš rievdadusat dárbbasuvvojit vai njuolggadusmearrádusat galget implementerejuvvo ja hehttet váilevaš implementerema boahtteáiggis. Geahčadeamis fertejit maid leat mielde mearrádusat gos fylkkain ja suohkaniin lea ovddasvástádus implementeremii.

Doaibma 5.2

Kommišuvdna ávžžuha eiseválddiid nannet oahpahusa sámiid, kvenaid ja vuovdesuoymelaččaid birra ja sin vuoigatvuodaid birra almmolaš bargiide.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmabidjoevttohusa. Doaibmabidju lea deahtalaš dasa ahte sámiin, kvenain ja

vuovdesuopmelaččain galgá leat ovttađassásašvuolta go leat oktavuodas almmolaš hálddašeamis. Dát guoská buot váldedásiide.

Doaibma 5.3

Kommišuvdna ávžžuha universitehta- ja allaskuvlasuorggi fállat eanet studeanttaide oahpahusa álgoálbmogiid ja nationála minoritehtaid birra.

Sámediggi doarju dán ja oaidná ahte dát lea lunddolaš čuovvumuš das go almmolaš hálddašeamis váilu dárbbalaš máhttu nugo kommišuvdna čujuha. Sámediggi deattuha ahte máhttu vuoigatvuodaid birra ferte leat oassin oahpahasas.

Sámedikki doaibmabidjoevttohus čuovvovačča vuolde. 5. oassi: Njuolggadusaid implementeren

Doaibma 5.4

ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštus (UNDRIP) implementerejuvvo norgga láchkii

Sámediggi nanne ahte ON álgoálbmotjulggaštus UNDRIP lea politihkalaččat čadni julggaštus mii buori muddui dovddaha álbmotrievttálaš boaresvirov vuoigatvuodaid. Dát mielddisbuktá maiddái rievttálaš geatnegasvuodaid, maid ollu eará riikkat nugo Kanada ja Aotearoa/Ođđa Selánda váldet mielde lágaide. Sámediggi bivdá ON álgoálbmotvuoigatvuodajulggaštusa ja dan prinsihpaid implementeret Norgga láchkii.

Doaibma 5.5

Stuorradiggi álggaha proseassa čađahit čielggadeami Stuorradikki geatnegasvuodas konsulteret sámi beroštumiiguin.

Sámediggi bidjá vuodđun ahte Stuorradikkis lea konsultašuvdnageatnegasvuolta ja vuordá farggamusat viidáset konsultašuvdnaproseassa stuorradikki presideantagottiin movt dan galgá áimmahuššat.

Sámediggi čujuha ahte Stuorradiggemeannudeamis Prop 86 L 2020-2021 Rievdadusaid birra sámelágas je. (konsultašuvnna) ovddiidii suohkan- ja hálddašanlávdegoddi mearkkašumi Stuorradikki geatnegasvuoda birra konsulteret Innst 620 L (2020-2021), kapihtal 3.2.

Plána ja finánsalávdegoddi - 002/24

PFL - mearrádus:

Álggahus

Plána- ja finansalávdegoddi lea meannudan ášši 002/24 Duohtavuolta ja soabadeapmi - Pilára 5: Njuolggadusaid implementeren

Evttohusat

Evttohus 1

Evttohus ovddiduvvon Norgga Sámiid riikkasearvvi (NSR) ja Guovddášbellodaga (GB) Beaska Niillasa bokte.

Lávdegoddi miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvis (NSR) Eirik Larsen, Tor Gunnar Nystad, Jon Isak Lyngman Gælok, Kristin Sara, Per Johnny Sara, Guovddášbellodaga (GB) Elisabeth

Erke, dorjot.

Olles doaibmabidju 5.4 rievdaduvvo ná:

"Doaibmabidju 5.4 ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštus implementerejuvvo Norgga láhkii Sámediggi čujuha dasa ahte ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštus dovddaha álbmotrievttálaš boaresvirot vuoigatvuoda, ja ahte dat bidjá unnimusstandárddaid máilmmi álgoálbmogiid seailumii, ja sin árvvolašvuhtii ja čálgui. Julggaštusa rievttálaš čadni sisdoallu dahká dárbbaslažžan Norgii čuoovvilit julggaštusa aktiivvalaččat, nu go Kanáda ja Aotearoa (Ođđa Selánda) ja mángga eará stáhta dahket. Sámediggi bivdá ráđđehusa ráhkadit doaibmaplána julggaštusa implementeremii Norgga láhkii."

Evttohus 2

Evttohus ovddiduvvon Nordkalottfolket (NORD) Vibeke Larsen bokte. Lávdegotti miellahtut Nordkalottfolket (NORD) Toril Bakken Kåven, Øyvind Lindbäck, doarjuba.

Buhte ráđi árvalusa:

Sámediggi lea ovttaoavilis kommišuvnna konklusuvnnain ahte implementerenráiggit leat váldohástalus earet eará bajásšaddan- ja dearvvašvuodasuorggis, ja ahte dat sáhttet váikkuhit luohttámuššii sámiid ja eiseválddiid gaskkas. Mángga oktavuodas váilu sámi vuoigatvuodain ja politihkalaš mearrádusain geavatlaččat hálddahaslaš duohta sisdoallu. Dárbbasuvvo viiddis bargu mas identifisere ja gieđahallá hástalusaid mat hehtejit beaktillis ja buorrekvalitehta bálvalusaid implementerema sápmelaččaide.

Sámediggi maiddá doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte rievttis ja buorre máhttu almolaš hálddašeamis ja válddi čađaheamis buot dásiin, lea dehálaš eaktu go galgá nannet njuolggadusaid implementerema. Seammás oavivilda Sámediggi ahte galgá leat rabasvuohda dasa ahte implementerenráiggiide sáhttet leat eará sivat go váilevaš máhttu. Kommišuvnna kárten čájeha ahte dáruiduhttima doaibmamáilmet, miellaguottut ja struktuvrrat ain gávdnojit. Lea dehálaš dan vuhtiiváldit go bargat buoridit njuolggadusaid implementerema.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmaárvalusa. Sámedikki mielas lea dattetge dárbu evttohit eanet doaimmaid, vaikko dat ii leat doarvái.

Implementerenráiggiid lassin lea váldohástalus ahte sápmelaččat eai leat suddjejuvvon lágain mat gusket luonddugeavaheapmái ja meahcásteapmái. Dat lea okta dain deháleamos áššiin iežas kultuvrras. Ollu sámit leat juo mángga buolvva áigi massán sápmegielaset dáruiduhttima geažil, olgguldas áššit nugo biktasat eai adno dehálažžan, muhto oppa máilmmigovva ja lahkoneapmi iežas kultuvrii lea čadnon iežas luonddugeavahankultuvrii. Buoridan dihtii dán dili, fertejit implementerejuvvo láhkaásahusat ja rámmaeavttut mat vuhtiiváldet meahcásteddjiid ja meahcceealáhhusaid, vrd. sierra ášši Meahcceealáhhusa, lotnolasealáhhusa ja meahcceeavaheami birra ja Tsegkie 3: Kultuvre jih kultuvremojhtesh

Kommišuvnna doaibmaevttohusat 5. piláras: Njuolggadusaid implementeren

Doaibma 5.1

Oassin Stuoradikki hálddašeami bearráigeahččamis berre čielggadišgoahtit mearrádusaid váilevaš implementerema minoritehtapolitihkalaš suorggis.

Sámediggi doarju kommišuvnna oavila das ahte lea stuorra hástalus go mearriduvvon politihkka ii čadahuvvo. Sámediggi guorrasa kommišuvnna ávžžuhussii ahte Stuorradiggi, oassin hálddašeami bearráigeahččamis, guorahallagoahtá njuolggadusaid váilevaš implementerema.

Sámediggi deattuha ahte dákkár geahčadeamis berre maiddá guorahallat manne eiseválddit eai leat implementeren lágaid, láhkaduodaštuvvon vuoigatvuodaid, mearrádusaid ja doaibmabijuid mat leat fuolahan dihtii sámi álbmoga. Geahčadeamis ferte čielggadit makkár struktuvrralaš rievdadusat dárbbasuvvojit vai njuolggadusmearrádusat implementerejuvvojit ja vai eai šatta implementerenráiggit boahtteáiggis. Geahčadeamis fertejit maid leat mielde mearrádusat main fylkkain ja suohkaniin lea ovddasvástádus implementeremii. Sámedikki rolla ferte maid leat oassi dán geahčadeamis.

Doaibma 5.2

Kommišuvdna ávžžuha eiseválddiid nannet oahpahusa sámiid, kvenaid ja vuovdesuopmelaččaid birra ja sin vuogitvuodaid birra almmolaš bargiide.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmabidjoevttohusa. Doaibma lea dehálaš vai sámit, kvenat ja vuovdesuopmelaččat leat ovtadássásaččat almmolaš hálddašeami oktavuodas. Dát guoská buot váldedásiide.

Doaibma 5.3

Kommišuvdna ávžžuha universitehta- ja allaskuvlasuorggi fállat eanet studeanttaide oahpahusa álgoálbmogiid ja nationála minoritehtaid birra.

Sámediggi doarju dan ja atná dan lunddolaš čuovvumuššan dasa go almmolaš hálddašeamis váilu dárbbaslaš máhttu, nugo kommišuvdna deattuha.

Doaibma 5.4

Vásáhusvuđot máhtu implementeren luondduhálddašeamis

Luondduvalljodatláhka čilge vásáhusvuđot máhtu máhttun mii buolvvaid mielde lea huksejuvvon vásáhusaid, luonddugeavaheami ja ovttasdoaibmama bokte luondduin. Dát sisttisoallá earret eará sámi geavaheami ja gohčoduvvo maiddá árbevirolaš ekologalaš máhttun, vásáhusmáhttun, álgoálbmotmáhttun ja báikkálaš máhttun. Luondduvalljodatlága § 8 mielde galget eiseválddit deattuhit dán lágan máhtu lundui guoskevaš áššiin. Dat lea dehálaš prinsihppa ovddidan dihtii luondduvalljodaga guoddevaš geavaheami ja suddjema. Vásáhusvuđot máhttu sáhtta leat mielde hukseme ipmárdusa das movt mii buoremus lági mielde fuolahit ja ávkkástallat luonddus vai lea buorre sihke olbmuid ja birrasii.

Vásáhusvuđot máhtu mielde galgá ávkkástallat ja čoaggit luonddus, ja olmmoš lea oassi luonddus. Sámi ipmárdusa mielde ii mearkkaš suddjen ahte hehte, muhto ahte fátmasta ja ávkkástallá. Dat lea áibbas nuppe ládje go movt Luondduvalljodatláhka dál geavahuvvo, ja dat oppalaččat dáruiduhtta sámi kultuvrra. Dán hehttehusa geažil eai masse sámit dušše vejolašvuodaset ávkkástallat ja háhkat luonddus, muhto maiddá oppa máilmmigovaset, ja eallinvuodđu iešalddis orru ulbmila haga.

Dákkár máhttui eai gula dušše dieđalaš áicamat, muhto maiddá máhttu mii áiggiid čađa ja buolvvaid mielde lea háhkkojuvvon geavatláš vásáhusaid ja ovttasdoaibmama bokte luondduin. Dat lea oassi sámi eallinvuogis ja lea olbmo olles máilmmigova vuodđun, ja dat lea dárkilis máhttu. Sámedikki miehtan Luondduvalljodatláhkii eaktuda ahte sámi luonddugeavaheami ja máhttu fuolahuvvo hálddašeamis. Dat ii leat dáhpáhuvvon.

Sámedikki vásáhusaid mielde lea dát máhttu unnán implementerejuvvon ja deattuhuvvon norgga luondduhálddašeamis, ja sámi geavaheami dávjá adnojuvvo sávakeahtes luonddugeavaheapmin. Oaidnit maiddá ahte Luondduvalljodatláhka lea dávjá geavahuvvon ággan biehttalit sápmelaččaid, kvenaid ja earáid vuogitvuoda fuolahit iežaset luonddugeavahankultuvrra Mohtorjohtolatlága bokte. Jus Mohtorjohtolatlágas eai gávna doarvái garra paragrafáid, de atnet Luondduvalljodatlága bissehit sámi ja kveana geavaheami. Orru čielggas ahte sámi luondduáddejupmi ja -geavaheami ferte implementerejuvot Luondduvalljodatláhkii, ja ahte Mohtorjohtolatlága ollislaččat ferte rievdadit.

Sámediggi ávžžuha eiseválddiid álggahit systemáhtalaš barggu geavahišgoahtit ja deattuhit vásáhusvuđot máhtu Luondduvalljodatlágas ja buot luondduhálddašeamis.

Doaibma 5.5.

Implementeret sámi jurddašuvuogi ja ipmárdusa luonddudollui ja luondduealáhusaide,

Sámediggi ávžžuha eiseválddiid implementeret láchkii sámiid don doloža rájes luonddugeavaheami ja sin suddjenvugiid. Dan sáhtta juogo dahkat nu ahte viiddida boazodoallolága dainna lágiin ahte dat lea luonddu- ja meahcástanláhka, dahje dainna lágiin ahte ráhkada sierra lága dán fáddái. Barggu mihttu lea ahte sámit ožžot ruovttoluotta iežaset ovtadássásaš beassanvejolašvuoda iežas kultuvrii ja máilmmioidnuin dan bokte ahte sáhttet atnit luonddu iežaset kultuvrra ja máilmmioainnu vuodul.

Doaibma 5.6

Stuoradiggi álggaha proseassa čielggadit Stuoradikki geatnegasvuoda konsulteret sámi beroštumiid.

Norgga stáhta lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiidda – dáččaid ja sámiid, ja lea lunddolaš ahte dat

guokte álbmotválljen parlameantta deaivvadit ovttađassásažžan. Konsultašuvdnaortnet Sámedikki ja Stuoradikki gaskkas sihkkarastá dakkár ovttađassásašvuođa.

Ovdamearkka dihte lea Stuoradikki ovddasvástáđus čuovvuli Duohtavuođa- ja soabadankommišuvnna raportta, ja lea lunddolaš ahte čuovvuleapmi ferte leat konsultašuvdnageatnegahttojuvvon. Dasa lassin bohtet eará áššit maid birra lea lunddolaš konsulteret Stuoradikkiin, nugo áirasiid árvaleapmi maid Stuoradikki lávdegottit meannudit ráđđehusmeannudeami haga.

Sámediggi bidjá vuodđun ahte Stuoradikkis lea konsultašuvdnageatnegasvuohta, ja vuordá farggamusat viidáset konsultašuvdnaproseassa Stuoradikki presideantagottiin das movt dán galgá áimmahuššat.

Evttohus 3

Evttohus ovddiduvvon Bargiidbellodaga (BB) Arild Inga bokte. Lávdegotti miellahtut Bargiidbellodagas (BB) Per Mathis Oskal, Ronny Wilhelmsen, doarjba.

Ollislaš evttohus, sámediggeráđi árvalusa sadjái:

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte váilevaš implementeren iešalddis lea hástalussan gustovaš politihka váikkuhussii. Jus mearriduvvon politihka ii čuovvovuvvo, de lea dat govttoris liigehástalus sidjiide geaidda dat guoská. Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte dehálaš eaktu jos galgá sáhttit nannet njuolggadusaid implementerema, lea riektá ja buorre máhttu almmolaš hálddašeamis ja válldi geavaheamis buot dásiin.

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallamiid ja doaibmabidjoevttohusaid. Sámediggi čujuha ahte raporta ii atte ollislaš gova historjjás, ii ge sisttisdoala ollislaš listtu doaibmabijuin mat sáhttet dahje bohtet dárbbášuvvot divodeami ja soabaheami oktavuodas.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat: Sámediggi doarju Sámedikkeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 011/24

Evttohus 4 - Áirras Arthur Tørfoss, Ovddáđusbellodat

Raporta Duohtavuohta- ja soabadeapmi – vuodđu čielggadit dáruiduhttinpolitihka ja vearrivuođa sápmelaččaid, kvenaid/norggasuopmelaččaid ja vuovdesuopmelaččaid vuostá, addá vuđolaš gova dáruiduhttinhistorjjás.

Raporta addá nanu vuodđu Norgga eiseválddiide ja earáide čielggadit ja loahpahit dáruiduhttinpolitihka.

Raporta váldojuvvu muđui diehtun.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 07.03.24 dii. 17.10

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 35 čoahkis. Dán áššis jienastuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 4 hilgojuvvui 34 jienain 1 jiena vuostá
- Evttohus 3 hilgojuvvui 28 jienain 7 jiena vuostá
- Evttohus 2 hilgojuvvui 28 jienain 7 jiena vuostá

- Evttohus 1 mearriduvvui 20 jienain 15 jiena vuostá
- Plána ja finánsalávdegotti ráva mearriduvvui 20 jienain 15 jiena vuostá

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Ronny Wilhelmsen, áššejodiheadji	
2	Toril Bakken Kåven	
3	Arthur Johan Tørfoss	
4	Elisabeth Erke	
5	Silje Karine Muotka	
6	Vidar Andersen	
7	Ronny Wilhelmsen, áššejodiheadji	

DC - mearrádus:

Sámedikki bajimuš mearkkašumit

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte váilevaš doibmiidjan iešalddis dagaha hástalusa gustovaš politihka váikkuhussii. Jus mearriduvvon politihkka ii čuovvovuvvo, de lea dat govttoris liigehástalus sidjiide geaidda dat goská.

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallama ahte dehálaš eaktu jos galgá sáhttit nannet njuolggadusaid implementerema, lea riektá ja buorre máhttu almmolaš hálddašeamis ja buot dásiid válddi geavaheamis. Seammás oaivvilda Sámediggi ahte berre leat rabasvuohta dasa ahte implementerenráiggiide sáhttet maiddá leat eará sivat go váilevaš máhttu, ja čujuha kommišuvnna kártemii mas daddjo ahte dáruiduhttima doaibmaminstarat, miellaguottut ja struktuvrrat leat jotkojuvvon.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmabidjoevttohusaid. Sámediggi oaidná dattetge dárbašlašžan evttohit eanet doaibmabijuid, eaige das leat fárus visot. Sámediggi evttoha doaibmabijuid mat gusket eiseválddiid ovddasvástádussii nannet daid rámmaid mat galget fuolahit álgoálbmogiid vuoigatvuođaid.

Kommišuvnna doaibmabidjoevttohus 5. oassái: Njuolggadusaid ollašuhttin

Doaibma 5.1

Oassin Stuoradikki hálddašeami bearráigeahččamis berre álggahuvvot čielggadeapmi das ahte leat go minoritehtapolitihkalaš suorggis váilevaš implementeremat mearrádusain.

Sámediggi doarju kommišuvnna oainnu ahte mearriduvvon politihka váilevaš čađaheapmi lea stuorra hástalus. Sámediggi guorrasa kommišuvnna ávžžuhussii ahte Stuorradiggi, oassin hálddašeami bearráigeahččamis, guorahallagoahdá váilevaš doibmiidjama njuolggadusmearrádusain.

Sámediggi deattuha ahte dákkár geahčadeamis berre maiddá guorahallat sivaidda dasa go eiseválddit eai leat implementeren lágaid, láchkaduođastuvvon vuoigatvuođaid, mearrádusaid ja doaibmabijuid mat leat oaivvilduvvon fuolahit sámi álbmoga. Geahčadeamis ferte čielggadit makkár struktuvrralaš rievdadusat dárbašuvvojit vai njuolggadusmearrádusat galget implementerejuvot ja hehttet váilevaš implementerema boahhteáiggis. Geahčadeamis fertejit maid leat mielde mearrádusat gos fylkkain ja suohkaniin lea ovddasvástádus implementeremii.

Doaibma 5.2

Kommišuvdna ávžžuha eiseválddiid nannet oahpahusa sámiid, kvenaid ja vuovdesuopmelaččaid birra ja sin vuoigatvuodaid birra almmolaš bargiide.

Sámediggi doarju kommišuvnna doaibmabidjoevttohusa. Doaibmabidju lea deatalaš dasa ahte sámiin, kvenain ja vuovdesuopmelaččain galgá leat ovttdássásašvuohta go leat oktavuodas almmolaš hálddašeamis. Dát guoská buot váldedásiide.

Doaibma 5.3

Kommišuvdna ávžžuha universitehta- ja allaskuvlasuorggi fállat eanet studeanttaide oahpahusa álgoálbmogiid ja nationála minoritehtaid birra.

Sámediggi doarju dán ja oaidná ahte dát lea lunddolaš čuovvumuš das go almmolaš hálddašeamis váilu dárbbalaš máhttu nugo kommišuvdna čujuha. Sámediggi deattuha ahte máhttu vuoigatvuodaid birra ferte leat oassin oahpahasas.

Sámedikki doaibmabidjoevttohus čuovvovačča vuolde. 5. oassi: Njuolggadusaid implementeren

Doaibma 5.4

ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštus (UNDRIP) implementerejuvvo norgga láchkii

Sámediggi čujuha dasa ahte ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštus dovddaha álbmotrievttálaš boaresvirot vuoigatvuoda, ja ahte dat bidjá unnimusstandárddaid máilmmi álgoálbmogiid seailumii, ja sin árvvolašvuhtii ja čálgui. Julggaštusa rievttálaš čadni sisdoallu dahká dárbbalažžan Norgii čuovvulit julggaštusa aktiivvalaččat, nu go Kanáda ja Aotearoa (Ođđa Selánda) ja mánnga eará stáhta dahket. Sámediggi bivdá ráđdehusa ráhkadit doaibmaplána julggaštusa implementeremii Norgga láchkii.

Doaibma 5.5

Stuorradiggi álggaha proseassa čadahit čielggadeami Stuorradikki geatnegasvuodas konsulteret sámi beroštumiiguin.

Sámediggi bidjá vuodđun ahte Stuorradikkis lea konsultašuvdnageatnegasvuohta ja vuordá farggamusat viidáset konsultašuvdnaproseassa stuorradikki presideantagottiin movt dan galgá áimmahuššat.

Sámediggi čujuha ahte Stuorradiggemeannudeamis Prop 86 L 2020-2021 Rievdadusaid birra sámelágas je. (konsultašuvnna) ovddiidii suohkan- ja hálddašanlávdegoddi mearkkašumi Stuorradikki geatnegasvuoda birra konsulteret Innst 620 L (2020-2021), kapihtal 3.2.

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi árvalusa.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 07.03.24 dii. 17.46.